

вати податки в рідній державі зобов'язаний, оскільки незалежно від всього іншого (політичних перипетій та потрясінь, дисидентських настроїв) має все ж безперервно функціонувати життєдайний механізм держави – її фінансова система, а саме: забезпечуватись наповнення бюджетів різних рівнів, формуватись та отримуватись соціальні гарантії, виконуватись державні боргові зобов'язання, сплачуватись пільгові кредити для молодих сімей тощо.

Закономірно, що коли буде внесено новаційне доповнення на основі критерію кількісного підходу щодо оцінювання власної державотворчої позиції претендента через сплату податку в рідній державі й за умови, що кандидат на вищий пост раніше завідомо не сплачував (уникав) податків у рідній державі то він не допускається (знімається з) до виборчих перегонів або оголошується процес імпичменту, якщо вже пройшла процедура його обрання.

Література

1. Конституція України від 28.06.96 р., № 254 к-96. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України : монографія / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, Т.І. Єфименко та ін. – К. : Вид-во НДФІ, 2004. – 712 с.
3. Енгибарян Р.В. Конституционное развитие в современном мире. Основные тенденции : монография / Р.В. Енгибарян. – М. : Изд-во "Норма", 2007. – 496 с.
4. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 1072 с.
5. Карпинский Б.А. Государственно-созидательный патриотизм нации: налоги как количественный фактор его оценивания // Проблемы экономики и управления предприятиями, отраслями, комплексами : монография / Т.Ю. Анопченко, А.Н. Апухтин, Б.А. Карпинский и др. / под общ. ред. С.С. Чернова. – Новосибирск : Изд-во "СИБПРИНТ", 2012. – С. 269-289.
6. Карпинський Б.А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання зі сторони податкової домінанти / Б.А. Карпинський // Вісник Львівської державної фінансової академії. – Сер.: Економічні науки. – 2011. – № 21. – С. 84-92.
7. Карпинський Б.А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової домінанти / Б.А. Карпинський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.3. – С. 374-383.
8. Карпинський Б.А. Державотворчий патріотизм нації як основа фінансового забезпечення конституційного ладу (Частина I) / Б.А. Карпинський // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.12. – С. 211-219.
9. Карпинський Б.А. Податки. Довідник-словник : навч. посібн. / Б.А. Карпинський, Н.С. Залуцька, О.Б. Карпинська. – К. : Вид-во "Професіонал", 2008. – 464 с.
10. Конституції зарубіжних країн – все закони країн світу. [Електронний ресурс]. – Доступний с http://www.urzona.com/index.php?Itemid=77&id=65&option=com_content&view=category
11. Karpinsky V.A. Role of budget-taxes in formation equation of the financial system of the state: evaluation and prognostic approach / V.A. Karpinsky, S.K. Shkulka // Nauka i studia. Ekonomiczne nauki. – 2012. – № 1(46). – S. 71-80.
12. Karpinski V. Formation and development of tax control in Ukraine: resources aspect / V. Karpinski, n. zalutska // Rynek kapitalowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna / Pod redakcja Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina : monografie. – Poland, Lodz : Wyd-vo Politechnika Lodzka. – 2011. – S. 107-130.

Карпинский Б.А. Налоговая доминанта государственно-созидательного патриотизма нации в конституционно-избирательном процессе

Синтезирована сутність державотворчого патріотизма з позиції податкової домінанти. Проведен сравнительный разрез ряда конституций в части избирательного процесса относительно требований к претендентам на пост главы государства. Впервые выделено фундаментальное требование по уплате налога кандидатом на данный пост в родном государстве, чем обеспечивается объективность его собственной

позиции в государственном созидании. Обоснована необходимость дополнения и введения в конституцию данного требования как эффективного фактора определяющего государственно-созидательную позицию претендента.

Ключевые слова: государственно-созидательный патриотизм нации, конституционно-избирательный процесс, президент, финансовое обеспечение, финансовые ресурсы, налоги, налогоплательщики.

Karpinsky V.A. Tax the dominant state-creative patriotism of nation in constitutional electoral process

Synthesized the essence of state-creative patriotism of nation from a position of fiscal dominant. A comparative cross-section of a number of constitutions in the electoral process on the requirements for candidates for the post of head of state. First identified a fundamental requirement to pay tax contender for the post in his native state, thus ensuring the objectivity of his own position in the state creation. The necessity of introducing amendments and the constitution of this requirement as an effective factor which determines the state-creative position of the applicant.

Keywords: State-creative patriotism of nation, constitutional and electoral process, the president, financial support, financial resources, taxes, taxpayers.

УДК 338.47(075.8)

Доц. Я.В. Котляревський¹, канд. екон. наук –

Академія фінансового управління Міністерства фінансів України

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ "КОНТУРІВ" ЕКОНОМІКИ ЗНАТЬ У РОЗВИНЕНИХ КРАЇНАХ СВІТУ

На основі опрацювання наукових джерел та статистичної інформації охарактеризовано ключові пріоритети у розвитку економіки знань у розвинених країнах світу як орієнтири подальшої трансформації вітчизняної економіки. Визначено, що ключову роль у процесі формування економіки знань відіграє людина, яка на основі отриманої інформації генерує нові знання, застосування яких уможливило більш ефективне використання природних ресурсів та забезпечення сталого розвитку суспільства.

Ключові слова: економіка знань, інформація, знання, розвиток, ресурс.

Постановка проблеми. Актуальність інноваційної моделі розвитку зумовлюється стрімким зростанням впливу науки та нових технологій на соціально-економічний розвиток, що відбувся протягом останніх 20-30 років. Нові технології докорінно і швидко змінили структуру світової економіки. Виявилось, що неспроможність будь-якої країни здійснити структурну перебудову економіки відповідно до нового технологічного укладу (чи зволікання з цим) не просто гальмує її розвиток, але й призводить до економічної деградації і відсуває її на периферію світових економічних процесів. Водночас, потрібно зважити і на те, що формування економіки знань потребує значних фінансових ресурсів, тому переваги від застосування інноваційної моделі отримали насамперед багаті країни. Для економік, що розвиваються, досягнення цих переваг залежить від ефективності їх спеціальної інноваційної політики проривного типу, що полягає в дієвому державному стимулюванні прогресивної структурної перебудови економіки та в реформуванні сфер освіти, науки, інноваційної діяльності на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку.

¹ Директор інституту післядипломної освіти

Аналіз публікацій. Питання формування "контурів" економіки знань, особливостей властивого їй господарського механізму і механізму відтворення знання розглянуто в працях вітчизняних і закордонних авторів: О. Антипіної, І. Астахової, С. Архієреєвої, А. Варшавського, Ю. Васильчука, Е. Вільховченко, В. Гейця, Дж. Гелбрейта, Г. Григоряна, П. Друкера, Г. Задорожного, В. Іноземцева, Р. Інглегарта, М. Кіма, М. Мелоуна, Т. Сакайя, В. Семиноженка, В. Стьопіна, Е. Тоффлера, Ф. Фукуями, А. Чухно, Л. Едвінссона та інших. Потрібно зважити і на той факт, що результати досліджень зазначених науковців істотно відрізняються, це ускладнює визначення пріоритетних напрямків формування економіки знань в Україні.

Мета дослідження полягає у чіткому визначенні та характеристиці ключових "контурів" економіки знань.

Виклад основного матеріалу. Передусім варто зазначити, що саме поняття "економіки знань" почало формуватися в 60-ті роки ХХ ст., а першим його ввів Ф. Махлуп, розуміючи, однак, під цим терміном лише окремих сектор економіки [12].

Наступники Ф. Махлупа значно розширили трактування меж економіки знань, не трактуючи її як певний сегмент чи галузь, а виводячи на рівень окремого регіону чи певної національної економіки, спираючись при цьому на фактичні видимі зміни у світовій економіці. Так, наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. у надрах найрозвиненіших країн світу почала зароджуватися економіка знань. Її становлення пов'язане з глобальними змінами в економічному розвитку всього людства і насамперед розвинених країн. Нині саме знання змінюють обличчя сучасної економіки прискореними темпами, перетворюючись на головний чинник економічного та соціального розвитку, а також економічного зростання. Під впливом НТР, інформаційно-комунікаційних технологій відбуваються зміни в усіх сферах життя суспільства. Таке твердження узгоджується з висновками все більшого числа науковців, експертів. Так, експерти Світового банку стверджують, що "здатність суспільства створювати, відбирати, адаптувати, перетворювати в джерело прибутковості і використовувати знання має вирішальне значення для економічного зростання і підвищення життєвого рівня населення. Знання перетворюються у найбільш важливий чинник економічного розвитку" [8].

Для всебічної характеристики "контурів" економіки знань ми здійснили узагальнення доробку вище перелічених науковців та використали аналітичні дані, вибрані із щорічних доповідей ООН, Світового банку та інших міжнародних організацій [2-3, 5-6, 9].

Зростання ролі знання як ключового ресурсу. На сучасному етапі розвитку інформація трактується як певна складова навколишнього середовища, яка безпосередньо оточує кожну людину. Кожен із нас безпосередньо сприймає цю інформацію, переосмислює та використовує зокрема і для забезпечення своєї життєздатності. Знання ж набули нового значення, вони трактується не лише в межах певної комерційної структури для отримання нею надприбутку, а як засіб створення високих технологій для забезпечення інноваційного курсу розвитку на глобальному рівні, а в умовах обмеження природних ресурсів — як

єдиний шлях цивілізаційного розвитку. Окрім зазначеного, доцільно наголосити, що ключовою особливістю новітніх ресурсів, на відміну від традиційних, є їх нелімітованість, а також відзначити ту важливу роль, яку відіграє при їх створенні сама людина.

Пріоритетний розвиток НДДКР. У пошуках конкурентних переваг нової економіки, заснованої на знаннях, вчені сходяться на тому, що її основою стає наука і зростаюча роль розвитку сфери НДДКР або використання запозичених (придбаних) іноземних технологій з адаптацією до місцевих умов: "Економіка знань — це економіка, в якій головною продуктивною силою є наука" [1].

Зміни в завданнях та напрямках розвитку освіти. Вища школа, щоб відповідати вимогам сучасності, у системі виробництва і поширення знань переходить до моделі дослідницького університету, де всі навчальні компоненти і завдання інтегруються у "трикутнику знань": освіта – дослідження – інновації, оскільки "істотно зростає роль методологічних, системних, міждисциплінарних знань людини, необхідних для раціонального й осмисленого оперування з різноманітними знаннями і даними з метою вирішення нових, нестандартних проблем" [4].

Ключовою відмінністю освіти нового тисячоліття є безперервна освіта впродовж усього життя людини, яка насамперед орієнтує на набуття під час навчання у вищому навчальному закладі таких навичок, що передбачають розвиток особистості і дасть змогу бути відкритою до нових знань, легко адаптуватися до мінливих економічних перетворень, перекваліфікуватися до запитів суспільства.

Джерелом конкурентних переваг в економіці знань є інформаційно-комунікаційні технології. До основних компонентів цих технологій належать мікропроцесори, локальні комп'ютерні мережі, робототехніка, спеціалізовані автоматизовані робочі місця, а останнім часом — глобальні комп'ютерні мережі. Всі ці складові інформаційних технологій постійно і активно удосконалюються.

Характерними ознаками економіки знань є домінування в структурі ВВП високотехнологічних галузей (інформаційно-комунікаційних та комп'ютерних технологій, нанотехнологій, біотехнологій, безвідходних та екологічно чистих технологій у базових галузях промисловості тощо), а також сфери високоінтелектуальних послуг, яка потребує інтенсивного використання знань. Акції компаній цих галузей високо котируються на фондовому ринку, а вартість їхньої капіталізації в багато разів перевищує вартість активів, з огляду на це прийнято вважати, що ця різниця становить вартість інтелектуальної (або "знаннєвої") складової.

Однією з головних ознак нової економіки є її дематеріалізація. Це означає зміну акцентів з матеріальних благ на нематеріальні (послуги). Матеріальні блага будуть споживатись, однак їхня питома вага спадатиме, що пов'язано із зміною запитів споживачів у нову епоху. Економіка знань приносить зміни не тільки з боку виробництва, але і з боку споживання. У зв'язку із задоволенням потреб нижчого рівня в таких суспільствах домінуючими стають потреби вищого рівня, які, водночас, потребують активного споживання знань. Отже, знання за цих умов виступатимуть і в ролі фактора виробництва, і продукта.

Зростання наукомісткості товарів і послуг виражається у збільшенні витрат, пов'язаних з науковими дослідженнями і проектно-конструкторськими розробленнями, що передують їхній появі. У таких сферах, як космічні дослідження, оборона, все більш наукомісткими стають споживчі товари (автомобілебудування, побутова техніка й електроніка та ін.). Так, до 70 % вартості сучасного легкового автомобіля становлять дизайн, електроніка й інші інтелектуальні компоненти.

Домінування сфери послуг: наука, освіта, охорона здоров'я, культура тощо. Якщо для аграрної епохи основою було сільське господарство, для індустріальної, – промисловість (легка і важка), то для постіндустріальної епохи – сфера послуг, знання та інформація.

Більш високі темпи розвитку сфери послуг спричиняють і перетворення у соціосфері, коли у розвинених країн тут зайнято від 2/3 до 3/4 робочої сили, а матеріальне виробництво – промисловість і сільське господарство – і за питомою вагою зайнятих, і за питомою вагою у створенні ВВП обмежуються приблизно 1/3.

Сьогодні саме виробництво знань є основним джерелом економічного зростання в розвинених країнах. Наукові дослідження дають людині нові знання, які трансформуються у технології та продукти наукомісткого виробництва, стимулюють зростання продуктивності праці, зниження матеріало- та енергомісткості, підвищення конкурентоспроможності суспільного виробництва, прискорюючи темп нагромадження суспільного прибутку, змінюючи мотивації трудової діяльності, і тому виступають фактором постіндустріального економічного зростання. Інтелектуальний капітал здатен давати на кожну одиницю додаткового інвестування найвищу економічну віддачу, забезпечуючи не лише високу рентабельність виробництва та надійні конкурентні переваги на світових ринках, а й створюючи підґрунтя стратегічної прибутковості для інноваційних інвестицій.

Одним із поширених у світовій практиці показників постіндустріального розвитку країн є *зростання інвестицій в економіку знань*. Експерти ОЕСР вимірюють інвестиції у знання за сукупністю національних витрат на вищу освіту, проведення НДДКР і розроблення програмного забезпечення. Загалом по країнах ОЕСР інвестиції у знання ще в 2002 р. досягли 5,2 % ВВП. Для порівняння: інвестиції в машини й устаткування становили у середньому 6,9 %, а в знання з урахуванням витрат не тільки на вищий, але й на всі інші ступені освіти – перевищили 9 % [7].

Одним із найбільш ефективних механізмів перетворення результатів науково-дослідних робіт в реальні нові продукти, технології, послуги є *створення різноманітних інноваційних структур, де спільно функціонують базові науково-дослідні організації та сучасні виробничі структури*. Для виробничих компаній науково-дослідна організація в такому випадку є джерелом нових ідей та розробок, а також висококваліфікованих кадрів, що володіють сучасною науковою методологією та дослідно-експериментальною базою. Для науково-дослідної організації – це доцільний і розумний шлях використання незадіяних площ і виробничих потужностей, створення нових робочих місць, які, зазвичай, відпо-

відають спеціалізації кадрів науково-дослідних інститутів. Важливим аспектом є також постійний контакт наукових співробітників з представниками діючих у системі інноваційних структур організацій.

Інтелектуальні товари і послуги створюють власний сектор ринку, що характеризується специфічними особливостями розвитку попиту та пропозиції. Так, у 1997 р. за високого рівня реальних доходів і низького рівня безробіття витрати американців на "традиційні товари" зросли в середньому лише на 0,9 %. Витрати на одяг збільшилися на 2,3 %, на харчування – на 0,6 %, на побутові прилади – на 1,1 %, на автомашини – на 0,3 % й ін. У той же час зростання витрат на брокерські й інші фінансові послуги становив 15,6 %, на кабельне телебачення – 13,4 %, на розваги і послуги відпочинку – на 12,4 %, на домашні комп'ютери – 18,1 %. У середньому витрати за цією групою товарів і послуг выросли на 12,5 %.

Безпрецедентне зростання впливу науки і нових технологій на соціально-економічний розвиток усіх країн докорінно змінило структуру світової економіки. Результатом став значний структурний зсув *світового експорту на користь продукції високо- та середньо-технологічних галузей країн-лідерів*.

Міжнародний поділ праці, спеціалізація виробництва, посилення взаємозв'язків і взаємодії національних економік. Посилення міжнародної співпраці сприяє тому, що сьогодні 55 % промислової продукції і 62 % робочих місць у країнах Європейської Співдружності залежать від рівня інформаційних технологій. Наймасштабнішою програмою в цій галузі є ЕСПРІТ, яка сприяє розбудові європейської інформаційно-технологічної промисловості. Сьогодні в рамках цієї програми у здійсненні 500 проектів беруть участь близько 5,5 тисяч дослідників та інженерів.

Охарактеризувати усі без винятку ключові параметри, тобто умовні "контури" економіки знань є доволі складно, адже вони проявляються не повною мірою в кожній із розвинених країн, або ж мають свою відмінну специфіку. На наш погляд, викладений матеріал доцільно частково доповнити та і ще раз наголосити на окремих найбільш істотних ознаках за рахунок такого переліку:

- наявність освіченого і професійно підготовленого населення, здатного створювати, набувати і використовувати знання;
- надзвичайно швидкий темп у розвитку науки і техніки;
- для створення (вироблення) суспільного багатства знання та інформація стають вагомими за матеріальні фактори;
- використання інформації та знань забезпечує зростання ефективності виробництва та збільшення суспільного продукту;
- динамічна інноваційна інфраструктура (ресурси, починаючи з радіо і закінчуючи Інтернетом, що забезпечить комунікації, обробку і поширення інформації);
- у структурі суспільного виробництва збільшується питома вага високотехнологічного сектору;
- складі виробленої продукції зростає частка доданої вартості за рахунок інтелектуальної складової;
- змінюється характер людської праці на користь творчої та інтелектуальної діяльності;

- основним фактором конкурентоспроможності економіки стає рівень її технологізації, а основним ресурсом добробуту кожної країни чи корпорації – творчий та інтелектуальний потенціал людини (працівника);
- економічні стимули і інституційний режим (загальноекономічне середовище, що сприяє вільному руху знань, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій і розвитку підприємництва);
- інноваційні системи (мережа дослідницьких і "мозкових центрів", університетів, приватних фірм і організацій, що займаються створенням нових знань, їх запозиченням зовні і пристосуванням до місцевих потреб);
- знання створюються, поширюються і використовуються в різноманітних формах, збагачує всі галузі, всі сектори й усіх учасників соціально-економічних процесів;
- головною рушійною силою стає мотивована на придбання, постійне оновлення і поширення знання через свою інноваційну працю людина, для інноваційної праці якої характерна висока частка знаннєвої, творчої, інтелектуальної компоненти;
- результатом інноваційної праці людини стає продукування і реалізація новітніх ідей, що трансформуються у високотехнологічну продукцію, висококваліфіковані послуги, нову інформацію і нове знання, сприяють задоволенню потреб і дають економічну вигоду тому, хто ці ідеї продукує, поширює та впроваджує, а також забезпечують конкурентні переваги і країні, і регіоналам, і організаціям, і безпосередньо "носіям знання", тобто працівникам.
- відмінності між фірмами та країнами у сферах володіння інтелектуальними ресурсами зумовлюють нерівномірність розподілу суспільного багатства.

Попри усі позитивні моменти, доцільно ще раз наголосити, що, за даними ООН, протягом 90-х років минулого століття на фоні вражаючого зростання багатства і якості життя в розвинених країнах, а також збільшення загального світового виробництва, 54 країни стали біднішими. Серед них опинилися 17 країн Східної Європи та СНД, 6 – Латинської Америки, 6 – Східної Азії та Океанії, 6 – Арабських країн, 20 – Африки південніше Сахари (у попередні історичні періоди такого не було). Окрім цього, 125 країн, що розвиваються, та країн з перехідними економіками мали за цей період середньорічний темп зростання ВВП на душу населення меншим за 3 % [11]. Така динаміка свідчить про те, що розрив рівнів добробуту згаданих країн і розвинених країн зростає, а не зменшується через:

- переважно аграрно-індустріальний тип економіки; екзогенний характер розвитку; наявність псевдо-, мікро- та антиінновацій;
- посилення залежності національної економіки від зовнішньоторговельної кон'юнктури через організацію вузькоспеціалізованих виробництв із трудомісткими та енергозатратними операціями, нерозвиненість внутрішнього ринку та сировинний характер зовнішньої торгівлі;
- здійснення тиску на національні виробництва через відкритість економік та їх не конкурентоспроможність і пропозиції широкого спектра конкурентоспроможних імпортованих товарів;
- посилення технологічної залежності від розвинених країн через міжнародний трансфер відпрацьованих технологій у створенні спільних виробництв й ТНК;
- значні міжнародні інвестиції у видобувні галузі промислового виробництва, використання геостратегічних переваг (інвестування у транспортну інфраструктуру; присутність портфельних інвестицій) зумовлюють присутність спекулятивного капіталу в економіці країни;

- через посилення впливу ТНК на економіку країни відбувається перерозподіл функцій суверенних держав або виникає необхідність для держави узгоджувати свою політику (зокрема й технологічну) з позиціями таких структур.

Висновок. Необхідно ще раз наголосити, що шляхом узагальнення напрацьованих наукової спільноти та користуючись аналітичними даними міжнародних інститутів, ми коротко охарактеризували певні "контури" економіки знань, яка формується з різною швидкістю у розвинених країнах, та які потрібно сприймати як певні орієнтири для розвитку вітчизняної економіки через явну загрозу опинитися в другому ешелоні країн, орієнтованих суто на видобування природних ресурсів.

Література

1. Аджимуратова Я. Знання на хлеб не намажешь / Я. Аджимуратова. [Електронний ресурс]. – Доступний с <http://www.glavred.info/article/2005.html>.
2. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. Методологічні аспекти: наук. вид. / А. Гальчинський. – К. : Вид-во "Либідь", 2006. – 312 с.
3. Гесць В.М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / В.М. Гесць; НАН України; Ін-т екон. та прогнозує. НАН України. – К. : Вид-во "Либідь", 2009. – 864 с.
4. Згуровський М. Суспільство знань та інформації – технології, виклики та перспективи / М. Згуровський // Дзеркало тижня. – 2003. – № 19 (444). – С. 3-5.
5. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів : моногр. / за ред. В.М. Гейця, А.А. Мазаракі. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2008. – 389 с.
6. Стратегічні виклики XXI століття суспільства та економіки України. – В 3 т. / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.С. Квасюка. – К. : Вид-во "Фенікс", 2007. – Т. 1: Економіка знань – модернізаційний проект України / за ред. акад. НАН України В.М. Гейця, акад. НАН України В.П. Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.С. Квасюка. – К. : Вид-во "Фенікс", 2007. – 544 с.
7. Федуллова Л.І. Державна політика розвитку економіки знань: особливості реалізації антикризової стратегії / Л.І. Федуллова, Т.М. Корнєєва // Фінанси України : журнал. – 2009. – № 10. – С. 3-17.
8. Формирование общества, основанного на знаниях. Новые задачи высшей школы / Доклад Всемирного банка // Весь мир. – 2003. – С. 7.
9. Чухно А.А. Твори: у 3 т. / НАН України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Наук.-дослідн. фін. ін-т при М-ві фін. України. – К., 2006. – Т. 2: Інформаційна постіндустріальна економіка: теорія і практика. – 2006. – 512 с.
10. Штангрет А.М. Формування економіки знань в Україні: характеристика, оцінка та моделювання : моногр. / А.М. Штангрет. – Львів : Вид-во Укр. акад. друкарства, 2011. – 246 с.
11. Human Development Report 2003: Millennium Development Goals a Compact among Nations to End Human Poverty. – UNDP, Oxford Press, 2003.
12. Lane R.E. The Decline of Politics and Ideology in the Knowledgeable Society / R.E. Lane // American Sociological Review. – 1966. – Vol. 31. – Pp. 649-662.

Котляревский Я.В. Характерные особенности формирования "контуров" экономики знаний в развитых странах мира

На основании обработки научных источников и статистической информации охарактеризованы ключевые приоритеты в развитии экономики знаний в развитых странах мира в качестве ориентиров дальнейшей трансформации отечественной экономики. Определено, что ключевую роль в процессе формирования экономики знаний играет человек, который на основании полученной информации генерирует новые знания, применение которых обеспечивает более эффективное использование природных ресурсов и устойчивое развитие общества.

Ключевые слова: экономика знаний, информация, знания, развитие, ресурс.

Kotliarevsky Ya.V. Characteristic features of the formation of "units" knowledge economy in developed countries

On the basis of scientific sources and statistical information describes key priorities in the development of the knowledge economy in developed countries as a guide for further transformation of the national economy. Determined that a key role in shaping the knowledge economy plays a man who on the basis of information received generates new knowledge, the application of which enables more efficient use of natural resources and sustainable development of society.

Keywords: knowledge economy, information, knowledge, development, resource.

УДК 336.221.4.504.06

Проф. С.І. Лебедевич, д-р екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

ЩОДО КОНЦЕПЦІЇ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Відображено хід, результати й перспективи спеціального дослідження щодо розроблення концепції екологізації університетської освіти в Україні з реалізації дворівневої підготовки фахівців для сталого розвитку за всіма напрямками професійного спрямування. При цьому доцільною та найбільш ефективною є організація навчального процесу за блоками дисциплін в активній формі, зокрема і ділові ігри.

Ключові слова: концепція, екологізація, університетська освіта, дворівнева підготовка, фахівці, сталий розвиток.

Вступ. Принцип сталого розвитку – це фундаментальний принцип господарської політики будь-якої держави. Проте сьогодні існують такі глобальні загрози, як соціальні, екологічні, політичні. Поряд із зумовленістю цих загроз антропогенним та техногенним навантаженням на довкілля, ці чинники глобальної небезпеки породжені вадами світоглядного характеру. Тому формування світогляду сталого розвитку повинно стати імперативом наукової та освітньої діяльності університетів за всіма напрямками професійного спрямування підготовки фахівців, екологізації системи національної освіти.

Для реалізації концепції екологізації освітнього процесу є достатні передумови. На сучасному етапі розвитку вже розроблено теоретико-методологічні засади екології, безпеки довкілля, еколого-економічного вчення. У цій царині важливі праці таких науковців, як О.Ф. Балацький, В.Б. Буркинський, О.О. Веклич, А.Е. Воронкова, Т.П. Галушкіна, В.М. Геєць, З.В. Герасимчук, М.А. Голубець, Л.С. Гринів, С.І. Дорогунцов, В.А. Євтушенко, В.П. Кислий, В.С. Кравців, О.Є. Кузьмін, В.П. Кучерявий, В.О. Лукяничин, Л.Г. Мельник, Є.В. Мішенін, В.М. Навроцький, М.М. Петрушенко, Н.Ф. Реймерс, Ю.М. Сабалкін, І.М. Синякевич, Ю.І. Стадницький, В.Н. Степанов, Ю.Ю. Туниця, Є.І. Хабаров, С.К. Харічков, Є.В. Хлобистов, В.Я. Шевчук, В.Г. Шинкаренко та інших [1].

Розробки зазначених науковців потребують реалізації, впровадження у навчальний процес українських університетів.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є відображення процесу здійснюваних на кафедрі обліку і аудиту НЛТУ України досліджень з розробки методологічних і дидактичних основ екологізації підготовки фахівців для сталого розвитку.

Основні завдання:

- проведення комплексного дослідження із застосуванням системного, кібернетичного підходу, економіко-математичних методів, а також активних методів навчання, зокрема і ділових ігор;
- впровадження в навчальні курси нормативних і вибірковок дисциплін всіх спеціальностей екологічної складової;
- реалізація нормативного блоку дисциплін для всіх спеціальностей "Основи сталого розвитку".

Виклад основного матеріалу дослідження. У національній стратегії розвитку освіти в Україні [2] до стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти належить формування безпечного освітнього середовища, екологізації освіти. І це кореспондується з Розпорядженням Кабінету Міністрів України, яке затвердило План заходів щодо розроблення впровадження і функціонування систем управління якістю, екологічного управління та інших систем управління [3].

Зазначений План заходів, зокрема, передбачає розроблення і затвердження освітньо-професійних програм підготовки з питань розроблення, впровадження і функціонування систем управління якістю, екологічного управління та інших систем управління. І першим виконавцем цього заходу є МОН України, причому у 2013-2015 рр. Тобто підготовка фахівців для сталого розвитку набула особливої актуальності.

З огляду на зазначене вище, вважаємо, що підготовку фахівців для сталого розвитку за всіма напрямками професійного спрямування доцільно проводити за двома рівнями:

1. Впровадження в навчальні курси нормативних і вибірковок дисциплін всіх спеціальностей екологічної складової.
2. Реалізація нормативного блоку дисциплін для всіх спеціальностей "Основи сталого розвитку":
 - "Екологія";
 - "Безпека життєдіяльності";
 - "Екологічна економія";
 - "Екологічна політика".

Крім цього, для технічних університетів додатково:

- "Еколого-економічний менеджмент";
- "Еколого-фінансовий облік і звітність";
- "Екологічний аудит";
- "Екологічне страхування".

Для реалізації нормативного блоку дисциплін "Основи сталого розвитку" ми на кафедрі обліку і аудиту проводили за власною ініціативою науково-дослідну роботу, яка вже дала певні результати. По-перше, щодо методології еколого-економічного менеджменту і екологічного аудиту захищені дві дисертації – докторська і кандидатська. Ведуть роботу з підготовки дисертацій щодо розроблення методичних засад з екологічного страхування, еколого-фінансового обліку і звітності. Продовжують роботу з методичних засад екологічного аудиту. По-друге, на кафедрі вже понад десятиріччя проводять заняття з дисципліни "Екологічний аудит".

Продовження робіт у зазначеному напрямі у 2014-2016 рр. дасть змогу отримати такі результати: